

ETELÄ-POHJANMAAN ALUEELLISTA SIIRTYMÄ KOSKEVA SUUNNITELMA

1. Siirtymäprosessin pääpiirteet ja niiden alueiden yksilöinti, joihin siirtymä vaikuttaa kielteisimmin jäsenvaltiossa

1.1 Luonnos odotetusta prosessista, jolla pyritään saavuttamaan vuotta 2030 koskevat unionin energia- ja ilmastotavoitteet ja siirtymään ilmastoneutraaliin talouteen vuoteen 2050 mennessä

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan (10.12.2019) on kirjattu: ”Hallitus toimii tavalla, jonka seurauksena Suomi on hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti sen jälkeen. Tämä tehdään nopeuttamalla päästövähennystoimia ja vahvistamalla hiilinieluja.” Hallitusohjelma on sisällytetty Suomen yhdistettyyn ja kansalliseen energia- ja ilmastosuunnitelmaan, joka toimitettiin Euroopan komissiolle (EY) joulukuussa 2019 energiaunionin hallinnasta ja ilmastotoimista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/2019 vaatimusten perusteella.

Kansallinen energia- ja ilmastostrategia vuodelle 2030 sekä keskipitkän aikavälin ilmastonmuutospoliittinen suunnitelma vuodelle 2030 ohjaavat Suomen siirtymistä kohti ilmastoneutraaliutta. Suomen tavoitteena on nostaa uusiutuvan energian osuus vähintään 51 prosenttiin energian kokonaiskulutuksesta ja 30 prosenttiin tieliikenteen käyttämän energian loppukulutuksesta. Energia tehokkuuden osalta tavoitteena on pitää energian loppukulutus enintään tasolla 290 TWh. Strategia valmistelussa otetaan huomioon komissiolta kesällä 2021 tulevat Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa (’Green Deal’) koskevaan tiedonantoon liittyvät säädösehdotukset vuoden 2030 tavoitteiden tiukentamisesta sekä eri ministeriöissä tehtävä sektorikohtainen selvitys: Toimialojen vähähiilisyystiekartat (TEM), Rakentamisen hiilijalanjälkityö (YM), Fossiilittoman liikenteen tiekartta ((LVM) ja VM:n verotyöryhmät: Energiaverotuksen uudistus ja Liikenteen verotuksen uudistus (<https://tem.fi/ilmasto-ja-energiastrategia>).

Hallitus julkaisi helmikuussa 2020 etenemissuunnitelman/tiekartan, jonka tavoitteena on tehdä Suomesta maailman ensimmäinen hiilineutraali yhteiskunta vuoteen 2035 mennessä, sekä joukon toimenpiteitä nopeuttamaan siirtymistä kohti hiilineutraaliutta. Suomen oikeudenmukaisen siirtymäagendan toteutuksessa hyödynnetään EU:n oikeudenmukaisen siirtymän -rahaston mahdollisuuksia.

Hallituksen esitys uudeksi ilmastolaiksi annettiin eduskunnalle 3.3.2020. Esityksen keskeiset tavoitteet ovat seuraavat:

- Ihmisen toiminnasta aiheutuvat kasvihuonepäästöt -60 % 2030, -80 % 2040 ja 90–95 % 2050
- Ilmastoneutraali (päästöt ja nielut yhtä suuret) 2035 ja, että poistumat kasvavat ja päästöt vähenevät edelleen myös sen jälkeen.

Hallitus ei ole päättänyt tai linjannut turpeen käytöstä vuoden 2030 jälkeiselle ajalle.

Luonnos Suomen uudeksi kansalliseksi ilmasto- ja energiastrategiaksi julkaistiin keväällä 2022. Strategiassa tähdätään ilmaston hiilineutraalisuuden saavuttamiseen vuoteen 2035 mennessä. Julkinen kuuleminen strategiasta päättyi 15. toukokuuta 2022. Strategia sisältä skenaarioita Suomen tulevaisuuden energiajärjestelmäksi. Niin kutsutussa perusskenaariossa uusiutuvan energian tuotanto kasvaisi 140 terawattitunnista 190 terawattitunnista vuoteen 2035 mennessä.

Puupohjaiset polttoaineet, tuulivoima ja lämpöpumput ovat pääasialliset lähteet ja välineet uusiutuvan energian lisätuotannolle. Kysynnän kasvu perustuu markkinaolosuhteista riippuvaan kysyntään. Edellä mainitut lähteet ovat kaikkein kilpailukykyisimpiä Suomessa fossiilisiin polttoaineisiin nähden.

Puupohjaisten polttoaineiden päälähteet ovat metsäteollisuuden sivuvirrat ja metsätalouseläimien jätteet. Selluloosan tuotannon odotetaan nousevan, joka johtaa bioenergiatuotannon kasvuun. Suomi toimeenpanee REDII direktiivin ja soveltaa ei-merkittävää haitta periaatetta ao. EU-ohjelmissa ml. RRF-rahoitus. Kansalliset investointituet kattavat pääasiassa liikenteen kestävän biopolttoaineiden ja biokaasun tuotannon.

Tuulivoiman tuotantokapasiteetti on Suomessa nopeassa kasvussa. Tuotantokapasiteetin odotetaan nousevan kuluvaan vuonna yli 5 000 megawattiin. Tuulivoiman tuotanto on hyvin kilpailukykyistä eikä investointeihin käytetä julkista tukea. Alueellisesti on kuitenkin huomioitava puolustusvoimien antamat rajoitteet tuulivoiman rakentamiselle erityisesti Venäjän rajan läheisyydessä ja osin muillakin alueilla.

Lämpöpumppujen käyttö lisääntyy Suomessa nopeasti. Lämpöpumpuilla tuotetaan uusiutuvaa energiaa, kuten geoenergiaa. Niillä myös otetaan talteen jäte-energiaa. Kansallisesti on käytössä investointitukea esim. jätelämpö- ja geoenergiaprojekteihin, joissa kehitetään ei-polttoon perustuvia teknologisia ratkaisuja.

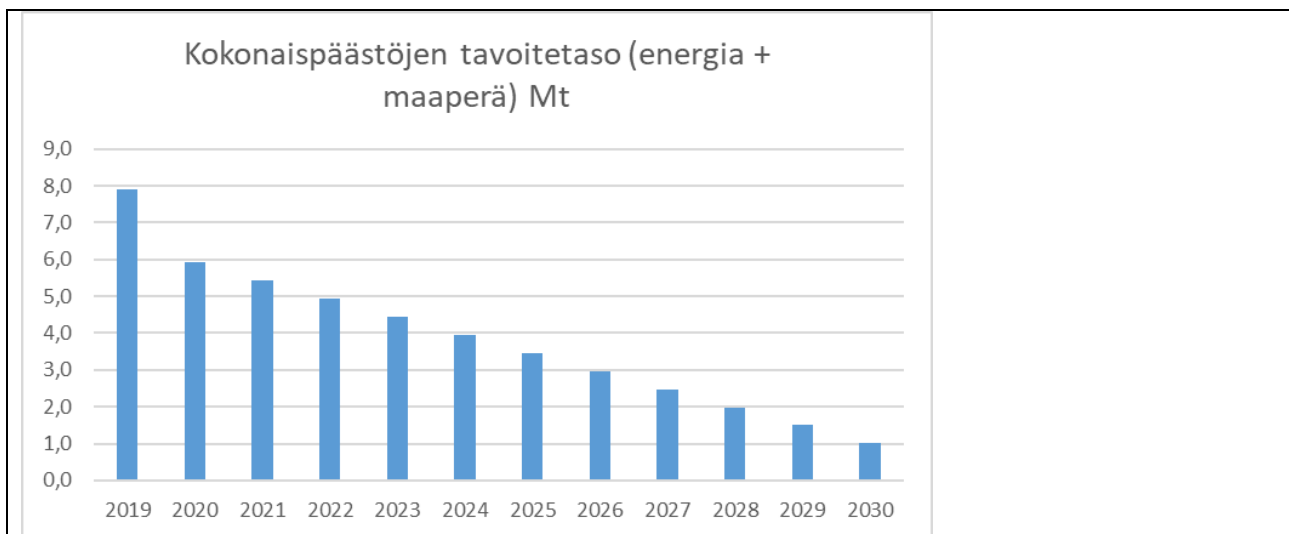
Suomen osalta JTF-erityistavoitteena on vähintään puolittaa turpeen energiakäyttö vuoteen 2030 mennessä. EU:n maaraportissa Suomelle (2020) todetaan, että Suomi on pitkälti saavuttamassa vuoden 2020 ilmastotavoitteensa, mutta hiilineutraalustavoitteen saavuttaminen vuoteen 2035 mennessä edellyttää kunnianhimoisia uusia toimenpiteitä. Raportin mukaan turpeen käytön vaiheittainen lopettaminen voisi edistää huomattavasti Suomen tavoitetta saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä.

Raportin mukaan toimiala on arvioinut, että turvetuotannon välitön työllisyysvaikutus vuonna 2018 oli 2 300 henkilötyövuotta, ja kun epäsuora vaikutus otetaan huomioon, määrä kasvaa 4 200 henkilötyövuoteen. Raportissa todetaan, että jos turvetuotanto lopetettaisiin asteittain, työttömyysriski kohdistuisi pääasiassa työntekijöihin alan välittömästi tarjoamissa työpaikoissa. Vaarassa saattavat olla myös jotkin välilliset työpaikat, koska talouden toimeliaisuus vähenee turvetuotantoalueilla. Tämä edellyttää alueellisen talouden monipuolistamista siten, että varmistetaan alueen houkuttelevuus tulevien investointien kannalta sekä asianomaisten työntekijöiden uudelleen koulutus ja täydennyskoulutus.

Turpeesta ja turpeen roolista energiapolitiikassa ml. alueellisuus.

Turvetta käytetään energiaksi sekä muun muassa kasvualustoissa ja eläinten kuivikkeena. Turpeesta valmistetaan myös esimerkiksi aktiivihieitä. Turpeen energiakäyttö Suomessa oli vuonna 2020 noin 42 489 TJ (11,8 TWh), eli noin 3,3 % kokonaisenergiankäytöstä. Suomessa turpeella tuotetaan sähköä ja lämpöä yhdyskuntien ja teollisuuden tarpeisiin.

Turpeen energiakäytön odotetaan laskevan vuoden 2019 TWh tasosta 15,7 vuoden 2030 tasoon 2,0. Vastaavasti kokonaispäästöt vähenevät vuoden 2019 Mt-tasosta 7,9 vuoden 2030 tasoon 1,0, kuten alla olevasta kuvasta ilmenee.

Suomessa turpeen käyttöä on edistetty fossiilisia polttoaineita alemmalla lämmityskäytön valmisteverokannalla. Turpeen alempi vero on lisännyt turpeen käyttöä erityisesti suhteessa kivihilleen. Päästöoikeuden korkean hinnan vuoksi turvetta puolestaan korvautuu uusiutuvilla puuperäisillä polttoaineilla. Turvetta voi varastoida pitkäaikaisesti. Suomessa on erillinen lainsäädäntö poltto- turpeen turvavarastoinnista.

Turve on energiantuotannossa paikallinen resurssi, ja sen energiakäyttö keskittyy samoihin maakuntiin kuin sen tuotanto. Koska maakaasuverkko ei pääsääntöisesti ulotu turvetta tuottaviin maakuntiin, ja koska maakaasun käyttö ei ole taloudellisesti kannattavaa suhteessa puupolttoaineisiin, ei turve korvaudu Suomessa maakaasulla.

Erityisesti turvetta merkittävästi tuottavissa maakunnissa sähkön ja lämmöntuotanto perustuu monipolttoainekattiloihin, joissa voidaan hyödyntää eri polttoaineita. Tämä mahdollistaa turpeen melko nopean korvautumisen muilla vaihtoehdoilla, mikäli tämä on taloudellisesti perusteltua. Se voi johtaa nopeisiin työpaikkamenetyksiin turvesektorilla.

1.2 Alueet, joihin vaikutusten odotetaan kohdistuvan kielteisimmän, ja perustellaan tämä arvioilla taloudellisista ja työllisyysvaikutuksista

Turvetoimialan vaikutuksia Suomen kansantalouteen sekä maa- ja seutukuntien aluetalouteen on selvitetty Pellervon taloustutkimus PTT:n hankkeessa, joka julkaistiin keväällä 2021. Selvitys koski turvetoimialaa kokonaisuutena.

Vuonna 2019 turvetoimialan liikevaihto koko maassa oli 455 miljoonaa euroa ja työllisyys 1 400 henkilötyövuotta. Turvetoimialan tuotannon bruttoarvo oli kuitenkin liikevaihtoa suurempi, noin 500 miljoonaa euroa, josta toimialan oma jalostusarvo oli noin 126 miljoonaa euroa.

Turvetoimialalla todettiin kuitenkin myös sen suoria vaikutuksia laajemmat vaikutukset alueen talouteen. Panos-tuotostaulujen perusteella turvetoimialan tuottamasta arvosta noin 40 prosenttia

muodostuu turvetoimialalla, reilut 30 prosenttia muilla toimialoilla, reilut 20 prosenttia tulee tuonnista ja veroista tuli vajaan viisi prosenttia.

Tuotantoketjun kotimaisesta työllisyydestä tuli noin 55 prosenttia turvetoimialalta, loput muilta toimialoilta, kuten koneiden ja laitteiden korjauksesta ja kuljetuksesta. Turvetoimialan tuotantoketju työllisti siis noin 1,8 kertaa toimialan oman työllisyyden verran. Tällöin vuoden 2019 turvetoimialan 1 404 henkilötyövuotta tarkoittivat koko tuotantoketjussa noin 2 500 henkilötyövuotta. Vuoden aikana työllisten määrä tuotantoketjussa oli kuitenkin selvästi suurempi, sillä iso osa varsinkin turpeen noston työllisistä oli kausityöntekijöitä.

Koska turve on energiantuotannossa paikallinen resurssi, tulee sen tuotannon vähenemisen työpaikkamenetykset korostumaan nimenomaan kunta- ja seutukuntatasolla. Lisäksi tulevat laajemat haittavaikutukset, kun turvealan työpaikkojen poistuminen vähentää kysyntää myös alueen palveluille ja heikentää julkisten palveluiden rahoitus pohjaa sekä ennen kaikkea heikentää alueen elinvoimaa, kun nuorten käytännössä ainoat työnsaantimahdollisuudet lähes häviävät.

Suomi on ehdottanut komissiolle JTF-tukialueen laajentamista kuudella maakunnalla ja Pirkanmaan neljällä kunnalla komission ehdotuksesta. Komissio ehdotti Suomelle maaraportissa 2020 tukialueeksi Itä- ja Pohjois-Suomen seitsemää maakuntaa.

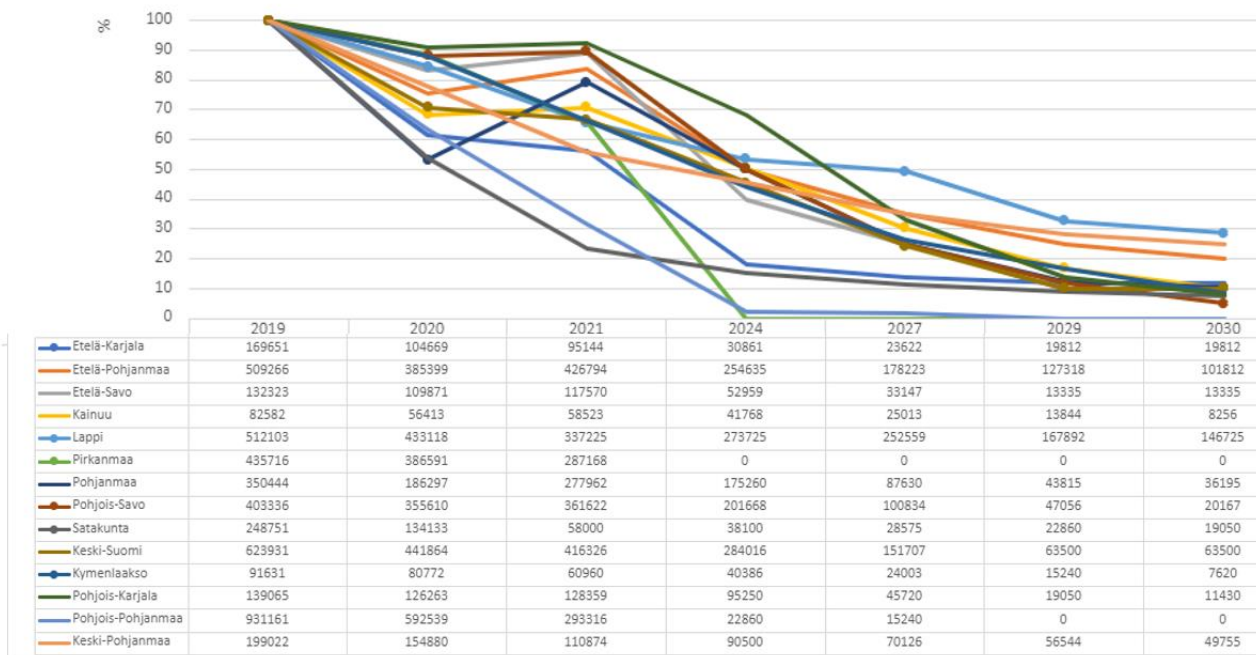
Suomi ehdotus seuraavien maakuntien ja kuntien sisällyttämistä rahaston tukialueeseen:

- Etelä-Pohjanmaan, Satakunnan ja Keski-Suomen maakunnat niiden vahvan turvetuotannon perusteella;
- Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan maakunnat niiden heikon resilienssikyvyn ja merkittävän turvetuotannon vuoksi;
- Pohjanmaan maakunta sen turpeesta riippuvien kuljetus- ja koneyrityksien työpaikkojen menetyksen uhan vuoksi. Lisäksi Pohjanmaalla turpeen merkittävänä käyttäjänä merkittävä toiminnallinen yhteys naapurimaakuntien turvetuotantoalueisiin (Keski-Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaa ja Satakunta);
- Parkano, Kihniö, Virrat and Punkalaidun Pirkanmaan maakunnasta turvetuotannosta hyvin riippuvaisina yksittäisinä kuntina. Näillä kunnilla on myös vahva yhteys naapurimaakuntien (Etelä-Pohjanmaa ja Satakunta) turvetuotantoalueisiin.

Suomessa turpeen energiatuotantoa on lähes kaikissa maakunnissa. Turvetuotannon merkitys korostuu maakunnissa erityisesti paikallisesti seutukunta- ja kuntatasoilla. Turvetuotantoalueet sijoittuvat pääosin harvaan asutuille alueille, joilla työvoiman kysyntä on muuten erittäin vähäistä. Siten siirtyminen turpeesta hiilineutraaliin energiantuotantoon vaikuttaa erittäin haitallisesti kaikkien 14 *maakunnan* turvetuotantoalueisiin.

Kuten alla olevasta kuviosta voidaan havaita, turpeen energiakäytöstä aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt vähenevät JTF-maakunnissa vuodesta 2019 vuoteen 2030 vähintään 70 %. Edellä mainitut päästöt vähenevät yhteensä 4 301 000 tCO₂ kyseisenä ajanjaksona. Tämä on 89 % vuoden 2019 lähtötasosta 4 829 000 tCO₂. Kun hallitusohjelman sitoumus on pienentää turpeen energiakäyttöä vähintään 50 %, on kyseessä käytännössä todella huomattava hallituksen sitoumuksen nopeuttaminen ja vahventaminen.

Turpeen energiakäytön kasvihuonekaasupäästöjen kehitys vuodesta 2019 vuoteen 2030, % ja tCO₂/a

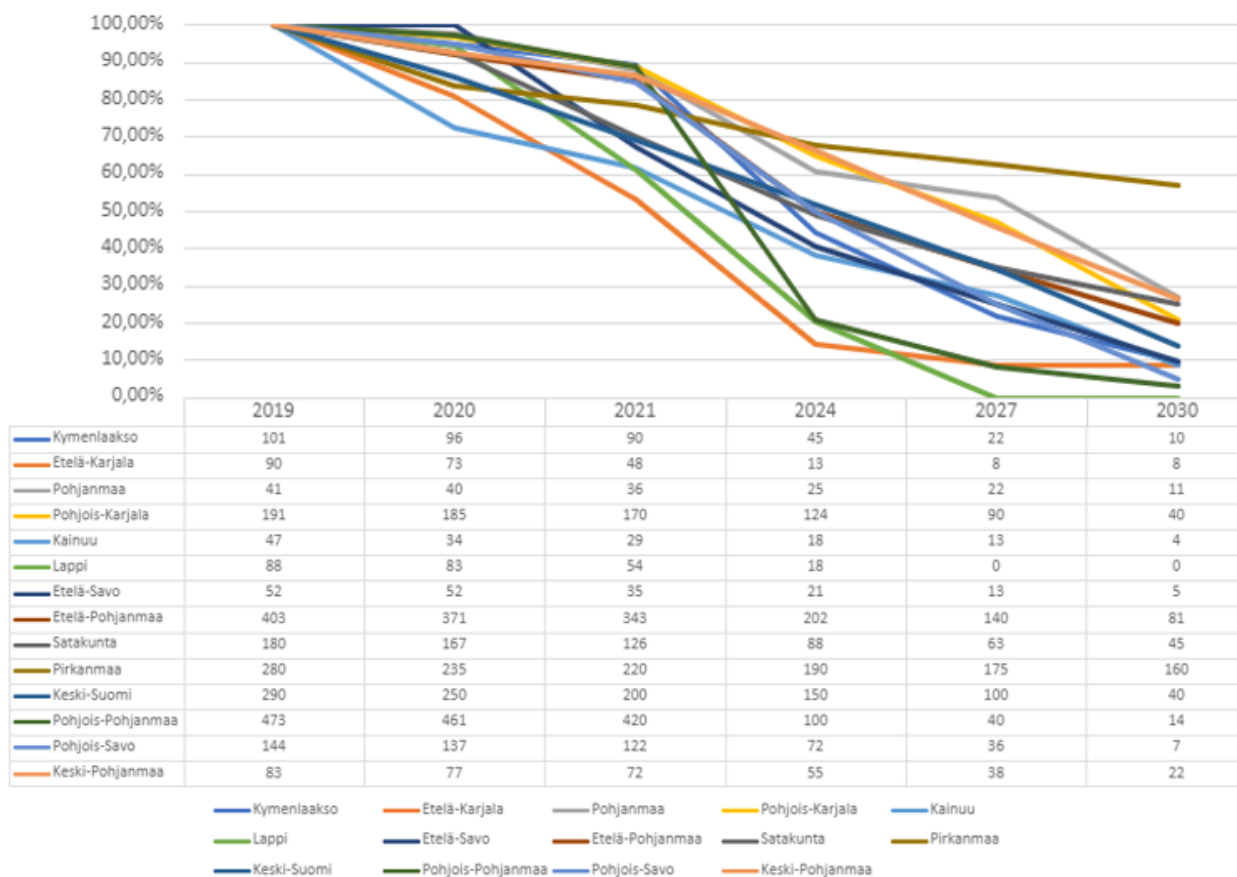
Lisäksi JTF-toimin ennallistetaan turvetuotantoalueita, jonka ansiosta tuotantoalueiden päästöt vähenevät ja ennallistettujen alueet muuttuvat hiilinielukuksi. Samalla luonnon monimuotoisuus paranee ja haitalliset vesistövalumat vähenevät ennallistetuilla alueilla merkittävästi. JTF-toimin on tavoitteena ennallistaa yhteensä 13 300 hehtaaria turvealueita, jolla vähennetään päästöjä yhteensä 218 500 tCO₂.

JTF-maakunnissa on asetettu kunnianhimoisia tavoitteita hiilineutraalisuuteen pääsemiseksi. On myös laadittu tiekarttoja toimenpiteiden kartoittamiseksi. Osin on myös asetettu tavoitteita ja tehty linjauksia vuoden 2030 jälkeiselle ajalle. Myös ilmasto- ja energiastrategioita päivitetään parhaillaan esim. vuosien 2035, 2040 ja 2050 tavoitevuosien osalta. JTF-maakunnat vievät samalla käytäntöön uuden ilmastolain päästövähennystavoitteita vuosille 2035, 2040 ja 2050 sekä tavoitteita hiilinielujen vahvistamisesta.

Myös komission maaraportissa esittämät investointitarpeet ovat yhteisiä kaikille 14 alueille. Niiden toteuttaminen on välttämätöntä alueiden elinvoimaisuuden turvaamiseksi tilanteissa, joissa alueilta puuttuvat omat resurssit väistämättömien haittavaikutuksien vastaamisessa.

Seuraavassa kuvassa ja taulukossa esitetään kaikkien 14 alueiden odotettu suorien ja välillisten työpaikkojen väheneminen prosentuaalisesti ja henkilötyövuosina vuoteen 2030 saakka:

Suurien ja välillisten turvetyöpaikkojen väheneminen JTFmaakunnissa
v. 2019-2030, % ja htv

Kuten kuvasta havaitaan, lähes kaikilla alueilla turvetyöpaikkojen alenema on vähintään 70 prosenttia vuodesta 2019 vuoteen 2030. Taulukon mukaan hallitusohjelman tavoite turpeen energiakäytön puolittumisesta toteutuu useimmilla alueilla jo vuoteen 2024 mennessä, kun PTT:n mallinnuksessa turpeen käytön puolittuessa välittömien ja välillisten työllisten määrä pienenee 45 prosentilla.

Suomen ehdottama aluelaajennus ei vaaranna riittävän tuki-intensiteetin turvaamista. Laajennus huomioiden tuki-intensiteetti olisi noin 170 € per asukas, joka on edelleen noin kolmanneksen enemmän kuin komission maaportissa ehdottaman mukainen 129,1 € per asukas. Tätä selittää tietenkin myöhemmin päätetty JTF kokonaisvarojen lisäys EU-tasolla.

1.3 Syrjäisimmät alueet ja saaret, joilla on erityisiä haasteita

1.3 Yksilöidään 1.1 kohdassa luetelluista alueista sellaiset syrjäisimmät alueet ja saaret, joilla on erityisiä haasteita, ja kyseisille alueille osoitetut määrät ja niitä koskevat perustelut

2. Siirtymään liittyvien haasteiden arviointi kunkin yksilöidyn alueen osalta

2.1 Ilmastoneutraaliin unionin talouteen vuoteen 2050 mennessä siirtymisestä aiheutuvien taloudellisten, yhteiskunnallisten ja alueellisten vaikutusten arviointi

Alueelliset vaikutukset

Siirtymällä on Etelä-Pohjanmaalla merkittäviä alueellisia vaikutuksia. Haasteita lisää siirtymän ennakoitua nopeampi vauhti.

Etelä-Pohjanmaan edellytykset vastata siirtymästä aiheutuviin haittavaikutuksiin ovat heikot. Maakunta sijoittuu alueellisen potentiaalin indeksissä (RPI) (Nordregio 2019) alimpaan luokkaan. Työkäisen väestön väheneminen ja keskittyminen keskuskaupunkiin aiheuttaa haasteita. Maakunnassa on maan yksipuolisin yritysanta (HHI-indeksi) ja yritysten tuottavuus on maan matalimpia.

Maakunnassa on 111 turvealan toimipaikkaa, mikä on eniten kaikista maakunnista (n. 24 %) (Tilastokeskus 2019). Eniten toimipaikkoja on Seinäjoen seutukunnassa. Seinäjoen ammattikorkeakoulun selvityksen mukaan yritysten määrä on suurempi tätäkin suurempi, n. 150. Turvealan yrityksiä on kaikissa kunnissa.

Turveyrittäjät

Turvetuotantoalueet

Kaukolämpöyritykset (13 kpl) ja tukkumyyjät (3 kpl)

Turpeen osuus lämmönmyyjän tuotantolaitoksilla käytetyistä polttoaineista (%)

- Turvetta ei käytössä
- Alle 50
- Yli 50

Lämmönmyyjän tuotantolaitosten kaukolämpöteho yhteensä (MW)

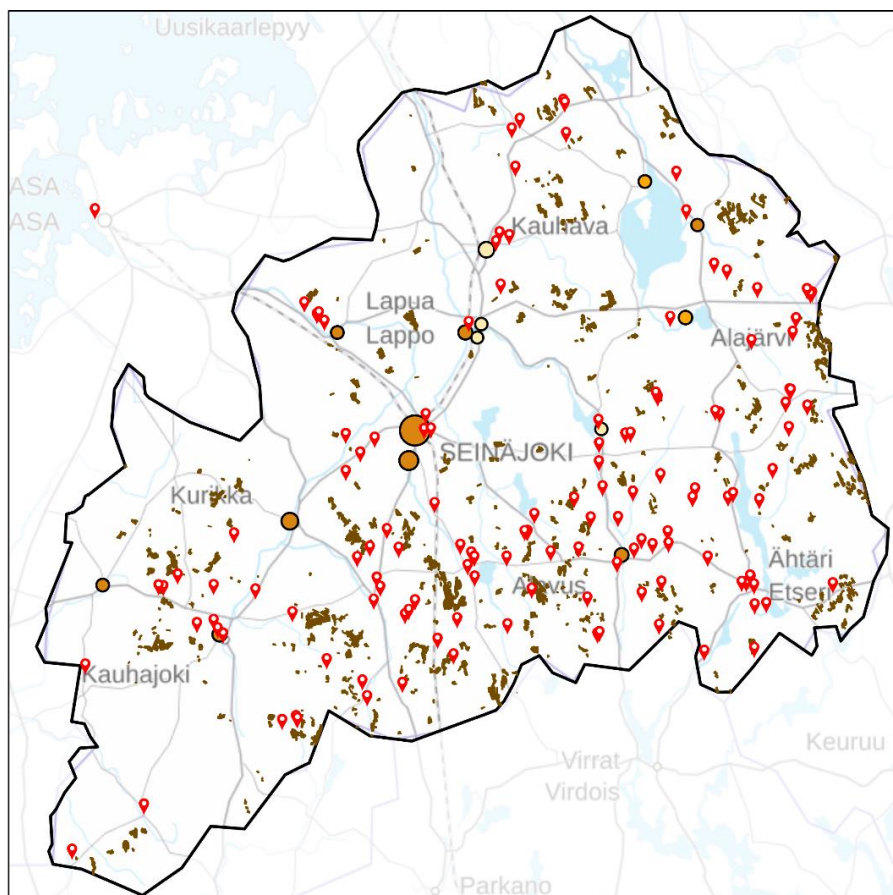
- 1,2
- 10
- 262

Aineistot

Turveyrittäjät © Julkiset ja seutukunnalliset yritysrekisterit, Finder (2020). Tiedot koottu SeAMK.
Turvetuotantoalueet © Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (2020)
Kaukolämpöyritykset ja tukkumyyjät © Energiateollisuus ry (2018)
Taustakartta © MML

Kartta

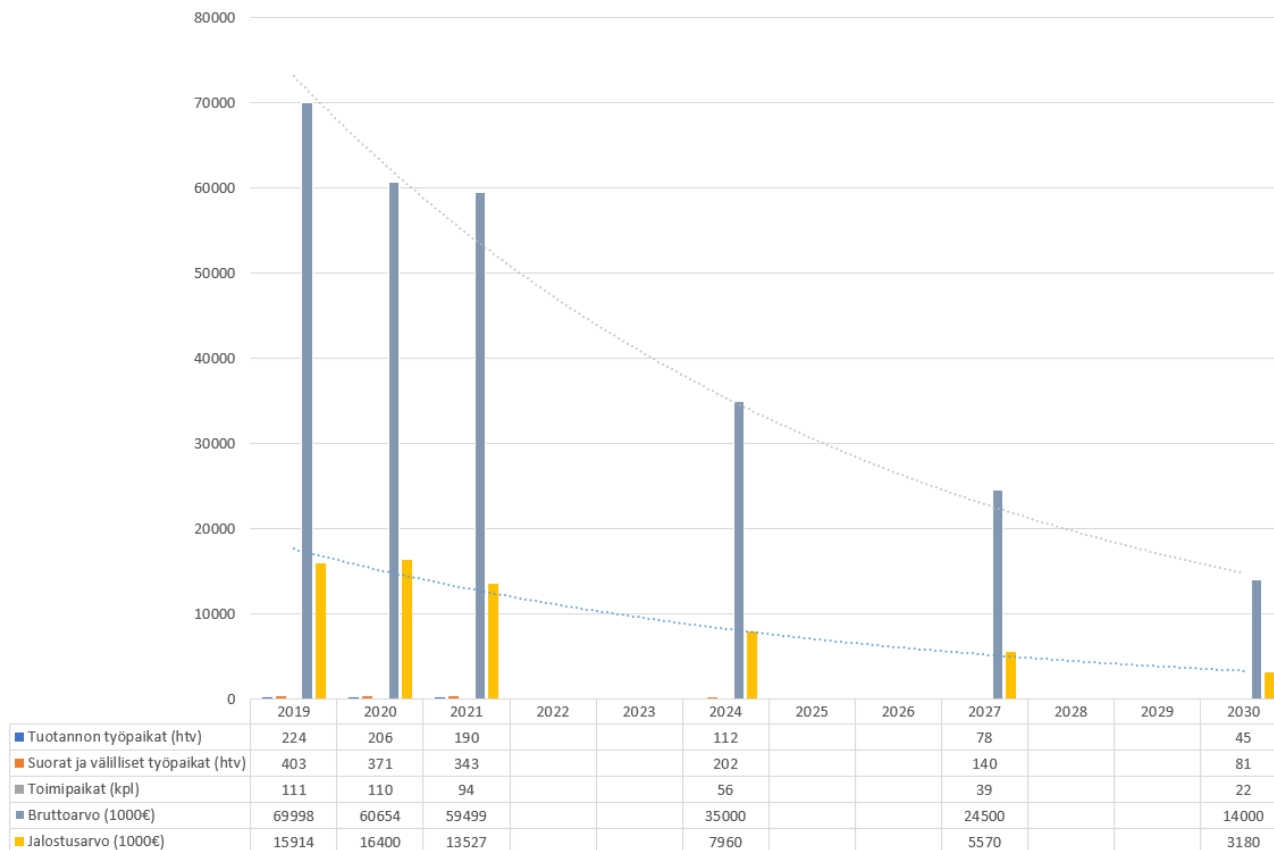
© Etelä-Pohjanmaan liitto 2021

Kuva 1. Turveyrittäjyys, turvetuotantoalueet sekä turvetta käyttävät lämpölaitokset ja maatilat jakautuvat tasaisesti ympäri maakuntaa.

Vaikutukset aluelouteen, yritystoimintaan ja työllisyyteen

Turvealan suorien ja välillisten työllisyysvaikutusten sekä brutto- ja jalostusarvon arvioidaan vähenävän Etelä-Pohjanmaalla 80 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2019 tasosta.

Kuva 2. Etelä-Pohjanmaan turvetoimialan absoluuttinen tuotannon bruttoarvo, jalostusarvo, suorat ja välilliset työpaikat vuosina 2019–21 (PTT 2021, 2022) sekä ennuste vuoteen 2030.

Turvealan työllistävä vaikutus suhteessa maakunnan kokonaistyöllisyyteen on Etelä-Pohjanmaalla Suomen suurin (0,56 %). Turvetuotannon suorat työllisyysvaikutukset olivat Pellervon taloustutkimuksen (PTT 2021) mukaan v. 2019 Etelä-Pohjanmaalla 224 htv. Seutukunnittain tarkasteltuna suorien työpaikkojen määrä on suurin Seinäjoen seutukunnassa (123 htv). Suupohjan, Järvisseudun ja Kuusiokuntien seutukunnissa suorien työpaikkojen määrä vaihtelee 26–45 htv:n välillä.

Työllisyystilasto ei huomioi sitä, että turvealalla käytetään laajasti muihin toimialaluokkiin (mm. koneurakointiin, kuljetukseen) kuuluvien yritysten palveluja, joiden suorat työllisyysvaikutukset eivät luokituta turpeen nostoon. Toimialan ominaisuudet huomioivan arvioinnin mukaan pelkästään energiaturpeen suora työllisyysvaikutus on Etelä-Pohjanmaalla n. 450 htv (Bioenergia ry ja Koneyritykset ry, 2019).

Turvealan tuotantoketju työllistää n. 1,8 kertaa toimialan oman työllisyyden verran. Toimialaluokittaisen tilastoinnin perusteella turpeen noston välilliset työllisyysvaikutukset ovat maakunnassa n. 400 htv. Alan ominaisuudet huomioivan arvioinnin mukaan ne ovat yli 800 htv.

Turvealan yritysten henkilöstömäärä on maakunnassa pääosin alle viisi henkilöä. Liitännäiselinkeinoista yleisin on maatalous, minkä lisäksi yrityksissä on myös mm. koneurakointia ja korjaamotoimintaa. Alihankintaa tehdään etenkin turpeen kuljetukseen ja koneurakointiin liittyen. Siirtymän johdosta suoraan taantuvia aloja ovatkin turvetuotantoyritysten lisäksi kuljetusala ja koneurakointi.

Turvealan taantuminen on ollut nopeaa: sekä henkilöstön että liikevaihdon määrä on vähentynyt vuosina 2018–2020 noin 25 % (Tilastokeskus 2022). Vastaava kehitys on toimialalta saatujen tietojen mukaan edelleen kiihtynyt. Vuonna 2021 66 % eteläpohjalaisista turvealan yrityksistä arvioi työtilanteensa alhaiseksi ja n. kolmasosa oli lomauttamassa tai irtisanomassa henkilöstöä. Yritysten tekemien alihankintojen määrä oli vähentynyt huomattavasti. Useat turvealan yrittäjät olivat aloittaneet yrityksensä toiminnan alasajon.

Eteläpohjalaisista turveyrittäjistä lähes kaikki ovat miehiä ja iältään 35–64 v (Tilastokeskus 2020). Iäkkäämpien yrittäjien koulutustaso on alhaisempi (SeAMK 2021). Turveyritysten työntekijöissä korostuvat ikäryhmiin 25–34 v. ja 55–64 v. kuuluvat miehet (Tilastokeskus 2020). Ala tarjoaa kesäisin kausityöpaikkoja mm. alueen nuorille, ja kausityöntekijöissä on myös naisia. Nuorten ja muiden kausityöntekijöiden työllistymismahdollisuudet maaseudulla heikkenevät siirtymän takia. Tämä on ongelmallista, sillä Etelä-Pohjanmaalla nuorisotyöttömyys on maan korkeimpia. Työnvälitystilaston mukaan alle 25 v. osuus työttömistä työnhakijoista on n. 15 % (898 henkilöä) (TEM, 1/2022). Perusasteen koulutuksen varassa olevia nuoria työttömiä työnhakijoita on 217 (1/2022).

Turvealalla työskentelevien uudelleentyöllistyminen on haastavaa. Heidän koulutustasonsa on matala, eikä se välttämättä vastaa työmarkkinoiden tarpeisiin. Maakunnan yritykset kärsivät laajasti rekrytointiongelmista, mutta turveyrittäjät ovat haluttomia uudelleen koulutukseen. Riskiryhmiä siirtymässä ovat etenkin ikääntyneet ja vähän kouluttautuneet yrittäjät, sillä heiltä saattaa puuttua sopeutumiskykyä muutokseen. Toisaalta yrittäjillä ja työntekijöillä on erityisosaamista, jota voitaisiin hyödyntää muilla aloilla.

Eteläpohjalaisista turvealan yrityksistä 71 % sijaitsee ydinmaaseudulla ja 19 % harvaan asutulla maaseudulla, joissa kouluttautumisen ja uuden yritystoiminnan mahdollisuudet ovat rajatut. Turvetuotantoalueiden monipuolinen jälkikäyttö voi ylläpitää alueen yritystoimintaa, mutta jälkikäyttötoimien työllisyysvaikutukset vaihtelevat ja ovat usein turvetuotantoa pienempiä ja kertaluonteisia. Lähtökohdat yritystoiminnan kehittämiseen ovat usein heikot, sillä yrityksissä on tuotantopääomiin ja -koneisiin sidottuja kustannuksia ja tulonmenetyksiä.

Turvetuotannon vähenemisellä on vaikutuksia koko aluetalouden tuotantoketjuihin. Turvetuotantomerialan tuottamasta arvosta n. 40 % muodostuu turvetuotantomerialalla, 30 % muilla toimialoilla, 20 % tuonnista ja vajaat 5 % veroista. Seinäjoen ammattikorkeakoulussa on arvioitu, että energiaturpeen myynnin vähenemisestä aiheutuu Etelä-Pohjanmaan turveyrittäjille kymmenien miljoonien eurojen myyntimenetys.

Useat alat ja toiminnot ovat siirtymän johdosta murroksessa. Turvetta käytetään energian lisäksi kuivikkeena maataloudessa ja kasvualustana kasvihuonetuotannossa. Kasvu- ja ympäristöturvetta hyödyntävät toimialat ovat uhattuina. Tällä on merkittäviä haittavaikutuksia Etelä-Pohjanmaalla, jossa sijaitsee kansallisesti merkittävä ruoka-alan keskittymä. Esim. eläintiloilla on joko turvat-

tava kuiviketurpeen saatavuus jatkossakin tai kehitettävä sille vaihtoehtoisia materiaaleja. Elintarvikesektorille aiheutuu vaikutuksia myös turpeen energiakäytön vähentyessä maatalojen lämmön- tuotannossa. Kasvihuoneyrityksistä 90 % on lopettamassa tuotannon, jos kasvuturpeen saatavuus lakkaa (Kauppapuutarhaliitto 2020).

Siirtymän johdosta maakuntaan voi syntyä uutta yritystoimintaa ja työllisyyttä, mutta korvaavat työpaikat eivät välttämättä tule samoille alueille ja aloille kuin turpeen arvoketjusta katoavat. Siksi paikallisesti vaikutukset voivat jäädä pitkäaikaisiksi. Maaseutualueilla työpaikkojen väheneminen heikentää ostovoimaa, vähentää kysyntää alueen palveluille sekä alenevina verotuloina heikentää julkisten palveluiden rahoituspohjaa.

Uuden ja korvaaman yritystoiminnan syntyminen edellyttää maakunnan heikkojen laajakaistayhteyksien kattavuuden parantamista. Laajakaistainvestoinneille on mahdollista hakea rahoitusta JTM:n pilareista II tai III, mutta mahdollisuuksia on myös esim. CAP-suunnitelmassa.

Vaikutukset energiantuotantoon

Turpeen käyttö energiantuotannon polttoaineena on v. 2019–20 vähentynyt Etelä-Pohjanmaalla n. 12 % ollen kuitenkin edelleen korkea, n. 63 % (koko maassa 17 %). Siirtymä muuttaa koko energiajärjestelmää ja maakunnassa tarvitaan uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden ratkaisuja sekä osaamisen kasvattamista.

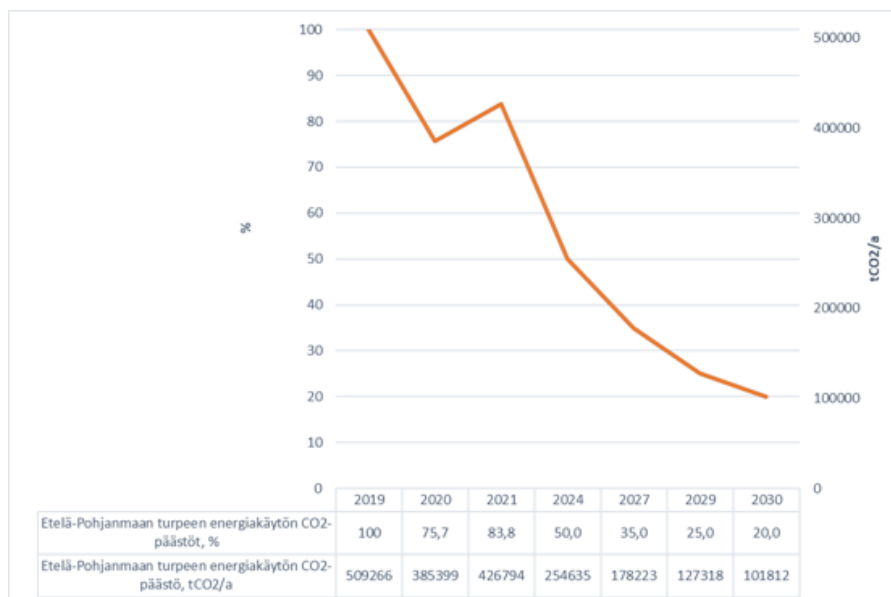
Lyhyellä aikavälillä energiaturve korvautuu puuenergialla, sillä siirtymän vauhdin takia energia- tuotantoa ei ole mahdollista korvata heti kokonaan polttoon perustumattomilla teknologioilla. Puuenergian paikallisen saatavuuden turvaamiseksi on kehitettävä biomassan varastointia ja edis- tettävä bioenergiaterminaalien syntymistä. Tähän liittyvä työllisyys, yritystoiminta ja sitä tukeva palveluliiketoiminta lisääntyvät. Toimet toteuttavat EU:n Green Deal ja Fit for 55 -paketin mu- kaisia tavoitteita. Maakunnassa on merkittävä potentiaali nuorten metsien hoidossa ylitiheissä ta- lousmetsissä, joissa puiden kasvu kärsii elintilan puutteesta. Tämän vuoksi bioenergian tuottami- nen ei vaaranna vanhojen metsien tai luonnontilaisten metsien suojelun ja säilyttämisen tavoit- teita. Biomassan tuotanto noudattaa RED III -kestävyyskriteereitä.

Bioenergian hyödyntämiseen liittyvät työllisyysvaikutukset voivat kohdistua turvetuotannosta työttömäksi jääneisiin. Etelä-Pohjanmaalla bioenergian teknis-taloudellinen potentiaali on suuri omaan energiakulutukseen verrattuna, ja sen hyödyntäminen tuottaa maakunnalle myönteisiä työllisyys- ja aluetalousvaikutuksia (Simola ym. 2010). Metsähakkeen tuotannon ja kuljetuksen työllisyyskerroin on korkeampi (0,22 htv/GWh) kuin turpeen (0,17 htv/GWh) (PTT 2013). Bio- massan tuottaminen, eli nuorten metsien hoito ja biomassan hakettaminen, tarjoavat työtä tur- veyrittäjille ja heidän työntekijöilleen, mahdollisesti uudelleenkoulutuksen jälkeen.

Maakunnassa on tehtävä investointeja energiaturvetta käyttävissä aluelämpölaitoksissa. Inves- tointitarve on n. 285 milj. € v. 2021–40 (Suomen Metsäkeskus 2021). Bioenergian käytön lisään- tyminen aiheuttaa investointitarpeita alempiasteisen tiestön sekä huonokuntoisten ja painorajoitet- tujen siltojen kunnostamiseen. Näihin liittyville investoinneille sekä lämpölaiteinvestoinneille on mahdollista hakea rahoitusta JTM:n pilareista II tai III.

Ympäristövaikutukset

Etelä-Pohjanmaan asukaskohtaiset kasvihuonekaasupäästöt ovat maakunnista korkeimmat. Energiaturpeen käytön vähentämisellä saavutetaan merkittävä päästövähennys: turpeen energiakäytöstä aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt vähenevät n. 80 % vuodesta 2019 (509 266 tCO₂/a) vuoteen 2030 (101 812 tCO₂/a) (kuva 3). Vähennemä on siis selvästi suurempi kuin hallitusohjelman tavoite.

Kuva 3. Turpeen energiakäytön päästöt (tCO₂/a) Etelä-Pohjanmaalla vuosina 2019–2021 ja arvio v. 2024–2030.

Turvetuotannossa oleva suoala oli vuonna 2020 Etelä-Pohjanmaalla noin 12 250 ha. Yritykset ovat aloittaneet toiminnan alasajon, sillä vuonna 2020 tuotannossa olevien alueiden ala oli noin 21 % pienempi kuin vuosina 2015–2019 keskimäärin.

Turvetuotannon vähenemisen vuoksi turvetuotannosta poistuville alueille on löydettävä kestäviä jälkikäyttömuotoja tai ne on ennallistettava. Siirtymässä on haasteena, että tuotannon päättyessä suunniteltua aiemmin ei jälkikäyttösuunnitelmia ole valmiina, mikä voi aiheuttaa suuria ilmasto- ja vesistöjä. Jälkikäyttömuodon valintaan vaikuttavat mm. jäännösturpeen paksuus, suon vesitalous, maanomistusolot ja kustannukset.

Turvetuotannosta poistuville alueille valittava jälkikäyttö vaikuttaa alueen tulevaan päästökehitykseen ja luontoarvojen palautumiseen. Maakunnassa on selvitetty alueiden muuttamista muuhun energiantuotantoon (mm. tuuli- ja aurinkoenergia, energiakasvit).

JTF-suunnitelmassa on tavoitteena ennallistaa 4 000 ha turvetuotantoalueita, minkä seurauksena päästöt vähenevät 66 300 tCO₂-ekv/a, ja ennallistetut alueet muuttuvat hiilinieluksi. Samalla luonnon monimuotoisuus kasvaa ja haitalliset vesistövalumat vähenevät ennallistetuilla alueilla merkittävästi. (Laskentamenetelmä: turvetuotantoalueen pinta-ala on kerrottu UNFCC:lle lähetettävän kansallisen kasvihuonekaasuinventaarion kertoimilla ja ennallistettavan alueen pinta-ala IPCC:n ohjeistuksen mukaisilla kertoimilla.)

Kosteiksi ennallistettavat suot voivat toimia tulvavesialtaina, jolloin keskeisenä tavoitteena on parantaa tulvanhallinnan mahdollisuuksia.

Maakunnalliset ilmastotavoitteet ja turvealan kehitys vuoteen 2030

Etelä-Pohjanmaa vie käytäntöön Suomen uuden ilmastolain päästövähennystavoitteita ja hiilinielujen vahvistamiseen liittyviä tavoitteita. Etelä-Pohjanmaan maakuntavaltuuston 2021 hyväksymässä maakuntastrategiassa asetetaan tavoitteeksi, että maakunta on hiilinegatiivinen v. 2050. Tämä tarkoittaa päästöjen leikkaamista 80 % vuoden 2005 tasosta. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää panostamista kestäväan ruokajärjestelmään, päästöttömään energiantuotantoon ja hiilittömään liikenteeseen. Ratkaisuina ovat esim. uudet viljelytekniikat, liikenteen sähköistyminen ja polttoon perustumattomat lämmönlähteet. Lisäksi keskeisessä osassa on hiilinielujen vahvistaminen.

Etelä-Pohjanmaan ilmastotyön apuna toimiva ilmasto- ja kiertotaloustiekartta on hyväksytty maakuntahallituksessa keväällä 2022. Tiekartan tavoitteita ovat mm. hallittu siirtyminen kohti kestäväää energiantuotantoa, päästöttömän energian liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntäminen sekä metsien ja soiden hiilinielujen ja -varastojen vahvistaminen.

Turvetuotannosta luopuminen on yksi askel kohti ilmastotavoitteiden saavuttamista, ja energiaturpeen käytön vähenemisellä saavutetaan merkittävä maakunnallinen päästövähennys (kuva 3). Turvetoimialalla jo tapahtuneen kehityksen (kuva 2) ja eteläpohjalaisten turveyrittäjien haastattelujen perusteella on arvioitu, että v. 2030 mennessä energiaturpeen tuotanto ja käyttö tulee Etelä-Pohjanmaalla vähentymään voimakkaasti. Jäljelle jäävän vähäisen turvetuotannon painopiste tulee olemaan kuivike- ja kasvuturpeiden tuotanto sekä mahdollisesti tulevaisuudessa korkeamman jalostusasteen turvetuotteet. Useat suurimmat turvetta tuottavat yritykset ja turvetta käyttävät voimalaitokset ovat ilmoittaneet energiaturpeen käytöstä luopumisesta 2020-luvun aikana. Toimintaa turvealalla jatkavat yritykset tekevät sen pienimuotoisemmin työllistäen lähinnä yrittäjän/yrittäjäperheen.

2.2 Kehitystarpeet ja -tavoitteet vuoteen 2030 mennessä ilmastoneutraalin unionin talouden saavuttamiseksi vuoteen 2050 mennessä

Etelä-Pohjanmaalla turvetuotannon vähenemisen sosioekonomiset haittavaikutukset kohdistuvat turvealan yrityksiin, työllisyyteen, aluetalouteen, energiantuotantojärjestelmään sekä kasvu- ja kuiviketurpeen käyttöön alkutuotannossa. Lisäksi siirtymästä aiheutuu muutostarpeita turpeen nostoon valjastetuilla soilla.

Etelä-Pohjanmaalla on tunnistettu kolme kehitystarvetta, joihin vaikuttamalla lievennetään siirtymän aiheuttamia haittavaikutuksia. Kehitystarpeet ja -tavoitteet kytkeytyvät Etelä-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategiaan ja sen kokonaisuuksiin.

1. Yritystoiminnan ja osaamisen vahvistaminen hiilineutraaliin talouteen siirtymisessä

Turvetuotannon vähenemisen johdosta siihen suoraan ja välillisesti liittyvä yritystoiminta vähenee koko maakunnassa merkittävästi v. 2030 mennessä. Etelä-Pohjanmaalla tarvitaan uutta yritystoimintaa ja olemassa olevan yritystoiminnan uudistamista. Yritystoiminnan jatkuvuuden ja

omistajanvaihdosten edistämiseksi on tehtävä toimia. Etelä-Pohjanmaan elinkeinorakenne on maan yksipuolisimpia, ja sitä on siirtymässä monipuolistettava.

Turvealan ja muun yritystoiminnan taantuminen kiihdyttää poismuuttoa. Maakunnan väkiluku on jo pitkään ollut laskussa. Etelä-Pohjanmaalla tarvitaankin alueiden elinvoimaan liittyviä toimenpiteitä, jotka voivat liittyä esimerkiksi uusiin koulutus- ja työmahdollisuuksiin. Siirtymässä on tuettava turveketjuun liittyvien ihmisten uudelleen koulutusta ja uusien taitojen hankkimista huomioiden erityisesti nuorten ammatillisen koulutuksen hankkiminen.

Maakunnassa on edistettävä TKI-toimintaa turvetta korvaaviin materiaaleihin ja niiden käyttöön ottoon sekä turpeen uusiin innovatiivisiin käyttömuotoihin liittyen. Ympäristöturve on vaikuttanut positiivisesti ruokaturvallisuuteen, ja sen käytön vähentyessä on tärkeä huolehtia muulla tavoin ruokaturvallisuudesta sekä kehitettävä siihen liittyvää yritystoimintaa ja osaamista. Yrityksiä on kannustettava myös muuhun innovaatiotoimintaan.

Etelä-Pohjanmaalla ei ole riittävästi vihreään siirtymään liittyvää osaamista, tuottavuus on matala ja alueen yrityksissä on tarvetta digitalisaation, innovaatiokyvykkyyden ja muiden liiketoimintavalmiuksien lisäämiselle. Maakunnan tutkimus- ja koulutustoimijoiden on reagoitava elinkeinoelämän tarpeisiin ja osaamisen kasvattamiseen.

Kehitystavoitteet v. 2030 mennessä: Turvealalta työttömäksi jääneet ovat uudelleentyöllistyneet tai -kouluttautuneet, ja nuorille on löytynyt mielekkäitä koulutuspolkuja ja työmahdollisuuksia. Turvealalta pois siirtyneet yritykset ovat suunnanneet liiketoimintaansa uudelleen. Yritysten uudistumisen ja omistajavaihdosten myötä turvattu toiminnan jatkuminen on luonut uusia työpaikkoja. Turpeelle on maakunnassa kehitetty uusia innovatiivisia käyttömuotoja ja alkutuotannossa on käytössä turvetta korvaavia materiaaleja. Yrityksissä on aiempaa parempaa liiketoimintaosaamista ja hyvät digitaaliset valmiudet.

2. Uusiutuvan energiantuotannon kasvattaminen

Etelä-Pohjanmaan kasvihuonekaasupäästöt ovat korkeat ja energiantuotanto on keskeinen päästölähte. Energiaturpeen käyttö on maakunnassa laajaa, ja käytön voimakas vähentyminen v. 2030 mennessä aiheuttaa muutoksia koko maakunnan energiajärjestelmään.

Uusiutuvan energiantuotannon osuuden kasvattaminen ja energiatehokkuuden parantaminen ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi vaatii panostuksia TKI-toimintaan. Maakunnassa on hyödynnettävä potentiaalia, joka liittyy mm. paikallisesti tuotetun kestävän bioenergian käytön lisäämiseen ja sen tuomiin myönteisiin aluetalous- ja työllisyysvaikutuksiin.

Etelä-Pohjanmaalla on tarpeen kasvattaa energia-alan osaamista ja kehittää yrityksissä vihreään siirtymään perustuvaa liiketoimintaa.

Kehitystavoitteet v. 2030 mennessä: Energiaturpeen käytön vähenemisestä syntynyt energiavaje on korvattu uusiutuvan energian ratkaisuilla. Maakunnassa on panostettu TKI-toimintaan ja edistyneiden teknologioiden käyttöönottoon, jotka tähtäävät uusiutuvan energian saatavuuteen, päästöjen vähentämiseen ja energiatehokkuuteen. Yritykset ovat aloittaneet energiatehokkuuteen tai uusiutuvan energian ratkaisuihin perustuvaa uutta liiketoimintaa. Uudet ratkaisut ovat luoneet uutta yritystoimintaa ja työpaikkoja, sekä monipuolistaneet maakunnan taloutta.

3. Soiden ennallistaminen ja turvemaiden kestävä käyttö

Turvetuotannon vähentyessä Etelä-Pohjanmaalla poistuu tuotantokäytöstä tuhansia hehtaareja suoalaa v. 2030 mennessä. Ilmastoneutraaliin talouteen siirryttäessä turvemaiden maankäytössä on keskeistä huomioida kasvihuonekaasupäästöihin, hiilensidontaan, vesistöihin ja luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvat vaikutukset.

Etelä-Pohjanmaalla tarvitaan turvemaiden kestäväan käyttöön liittyviä selvityksiä, pilotoiteja ja tutkimuksia sekä näiden tulosten soveltamista maankäytössä. Maakunnassa on koottava turvevaroihin liittyvää tilannetietoa ja edistettävä jälkikäyttösuunnittelua. Turvetuotantoalueiden käyttötarkoituksen muuttamista esim. luontomatkailukäyttöön sekä tuuli- tai aurinkoenergian tuotantoon on selvitettävä ja edistettävä kuitenkin huomioiden, että hiilivarastot eivät vapaudu ilmakehään.

Etelä-Pohjanmaalla on edistettävä turvetuotannosta poistuvien alueiden ennallistamista. Maakunnassa on runsaasti potentiaalia mm. alueiden ennallistamisessa tulva-altaiksi, mikä vaikuttaa myönteisesti mm. vesistö- ja ilmastopäästöihin ja ilmastomuutokseen sopeutumiseen tulvasuojelua edistämällä.

Turvemaiden kestäväan käyttöön liittyy maakunnassa osaamis- ja neuvontatarpeita. Niitä kehittämällä voidaan edistää mm. turvealan yritysten uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Kehitystavoitteet v. 2030 mennessä: Turvetuotannosta poistuneilla alueilla on siirrytty kestävästi seuraavaan maankäyttömuotoon ja ominaisuuksiltaan sopivat suot on ennallistettu. Turve- maista ja niiden kestävästä käytöstä on maakunnassa hyvä tilannekuva, ja maanomistajat saavat tukea turvemaiden suunnitteluun. Soiden ennallistaminen ja turvemaiden kestävä käyttö on luonut uusia työpaikkoja ja siihen liittyvä osaaminen on vahvistunut. Turvemaiden maankäytössä on varmistettu, että turpeen sisältämät hiilivarastot eivät vapaudu ilmakehään.

2.3 Johdonmukaisuus muihin asiaan liittyviin kansallisiin ja alueellisiin strategioihin ja suunnitelmiin nähden

JTF-suunnitelman yhteys Suomen kansalliseen yhdennettyyn energia- ja ilmastosuunnitelmaan

Suomen kansallisen yhdennetyn energia- ja ilmastosuunnitelman tavoitteet perustuvat Marinin hallitusohjelman tavoitteisiin. Etelä-Pohjanmaan alueellinen JTF-suunnitelma tukee hallitusohjelman tavoitteen toteutumista: energiaturpeen käytön vähentäminen on tunnistettu kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen kannalta keskeiseksi asiaksi maakunnassa. Toisaalta maakunnassa on myös pyrkimys siihen, että energiaturpeen korvaaminen puuenergialla ei johda hiilinielujen heikentymiseen, vaan energiantuotantoa monipuolistetaan ja se tulee jatkossa perustumaan myös polttoon perustumattomiin menetelmiin.

Suomen kansallisen yhdennetyn energia- ja ilmastosuunnitelman tavoitteet uusiutuvan energiantuotannon lisäämisestä, maankäyttösektorin päästöjen vähentämisestä (ml. soiden ja turvemaiden

päästöjen vähentämiskeinot) ja vähähiiliseen talouteen siirtymisen lisäpanostuksista mm. biotalouden ja puhtaan teknologian ratkaisujen kautta ovat keskeisiä myös Etelä-Pohjanmaan alueellisessa JTF-siirtymäsuunnitelmassa. Suunnitelma on yhdenmukainen myös mm. rakennusten päästöttömään lämmöntuotantoon siirtymisen tavoitteen sekä ilmastoystävällisen ruokapolitiikan edistämisen kanssa.

JTF-suunnitelman yhteys Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategian ilmastotavoitteisiin

Etelä-Pohjanmaan JTF-suunnitelman toimet ovat yhteensopivia Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategian ja siinä esitettyjen ilmastotavoitteiden kanssa. Maakuntastrategiassa asetetaan tavoitteeksi päästöjen leikkaaminen 80 % vuoden 2005 tasosta, mikä edellyttää maakunnassa mm. panostamista kestäväan ruokajärjestelmään ja päästöttömään energiantuotantoon sekä hiilinielujen vahvistamiseen.

JTF-suunnitelman yhteys älykkään erikoistumisen strategiaan

Etelä-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategian tavoitteena on edistää elinkeinoelämän uudistumista ja vastata tulevaisuuden tarpeisiin valituilla elinkeinopainoaloilla. Maakunnan alueellinen JTF-suunnitelma kytkeytyy älykkäässä erikoistumisessa seuraaviin kokonaisuuksiin: ilmasto- ja ympäristöasiain, kestäväan ruokajärjestelmän ja biotalouden uudet ratkaisut, älykkäät teknologiat sekä hyvinvointi- ja elämystalous. Älykkään erikoistumisen sisällöissä on keskeistä myös innovaatioekosysteemien vahvistaminen ja kansainvälinen verkottuminen. JTF-suunnitelman tavoitteena on edistää yritysten ja työntekijöiden osaamisen tasoa sekä kehittää ratkaisuja ilmasto- ja ympäristöasioihin. Nämä tavoitteet ovat mukana myös älykkään erikoistumisen strategiassa.

Älykkään erikoistumisen strategian mukaisesti kestävien ruokajärjestelmien tulevaisuuden vaatimuksiin vastataan JTF-suunnitelmassa mm. edistämällä maataloilla ja puutarhoissa käytettyjen kasvu- ja kuiviketurpeiden vaihtoehtoisten materiaalien kehittämistä sekä panostamalla energiaratkaisuihin, jotka tukevat koko ruokaketjun kestävyyttä, kannattavuutta ja toimintavarmuutta. Älykkään erikoistumisen strategian mukaan maakunnan tavoitteena on kestäväällä tavalla tuotettu energia, mikä on keskeinen tavoite myös alueellisessa JTF-siirtymäsuunnitelmassa. Rahaston toimien avulla maakunnan potentiaali uusiutuvassa energiassa voidaan ottaa paremmin käyttöön edistämällä siihen liittyviä T&K-panostuksia.

Älykkään erikoistumisen strategiassa maakunnan vahvuuksiksi tunnistetut tiheä ja monipuolinen yrityskanta sekä yrittäjämäinen toimintatapa luovat perustan myös oikeudenmukaisen siirtymän suunnittelussa. Rahaston avulla voidaan tukea elinkeinoelämän uudistamista ja monipuolistamista sekä kasvuyrittäjyyden ja kansainvälistymisen kehitysharppausta. Etelä-Pohjanmaan alueellisessa siirtymäsuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet mahdollistavat laajan toimijajoukon osallistumisen aluetalouden monipuolistamiseen.

JTF-suunnitelman yhteys Etelä-Pohjanmaan ilmasto- ja kiertotaloustiekarttaan

Etelä-Pohjanmaan JTF-suunnitelmassa esitetyt toimet tukevat maakunnan kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä, uusiutuvan energian osuuden kasvattamista sekä kiertotalouden vahvistamista, jotka ovat ilmasto- ja kiertotaloustiekartan keskeisiä sisältöjä. Nämä luovat aluetaloudelle uusia mahdollisuuksia.

JTF-suunnitelman yhteys Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelmaan

Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelmassa 2021–25 strategisina linjauksina ovat mm. suomet-
sät, metsään ja puuhun perustuvien elinkeinojen kehittäminen sekä metsien tila- ja omistusrakenteen kehittäminen. Nämä ovat yhteensopivia alueellisen JTF-suunnitelman kanssa.

JTF-suunnitelman yhteys alue- ja rakennepolitiikan rahastoihin, CAP-suunnitelmaan ja kansainväliseen hanketoimintaan (ml. Itämeri-strategia)

Merkittäviä EU-ohjelmia Etelä-Pohjanmaalla ovat Suomen CAP-suunnitelma 2023–2027 sekä alue- ja rakennepolitiikan ohjelma 2021–2027. Alue- ja rakennepolitiikan ohjelma sisältää kolme rahastoa: rakennerahastot EAKR (Euroopan aluekehitysrahasto) ja ESR (Euroopan sosiaalirahasto) sekä JTF-rahasto (oikeudenmukaisen siirtymän rahasto). CAP-suunnitelman sekä alue- ja rakennepolitiikan ohjelman eri rahastojen synergia muodostuu elinkeino-, energia-, ilmasto-, digitalisaatio-, innovaatio-, koulutus- ja työllisyysjärjestelmissä. Alueellista kehittämisrahoitusta yhteensovitetaan ja koordinoidaan maakunnan yhteistyöryhmässä (MYR).

Seinäjoen kaupunki ja valtio ovat solmineet ekosysteemisopimuksen teemalla Älykäs vihreä kasvu. Rahoitus sopimuksen toimenpiteille osoitetaan kestävän kaupunkikehittämisen EAKR-rahoituksesta. Sopimuksen sisällöt (ruokaekosysteemin kestävä uudistuminen ja älykkäästi uudistuva teollisuus) tukevat alueellisen JTF-suunnitelman sisältöjä.

Alueellisen suunnitelman toteuttamisessa tärkeää on yhteistyö myös esimerkiksi Interreg-ohjelmien ja muiden kansainvälisten rahoitusvälineiden kanssa. EU:n Itämeren alueen strategia EUSBSR vastaa Itämeren alueen maiden yhteisiin haasteisiin. Itämeri-yhteistyössä esimerkiksi ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyen keskeisiä toimia ovat tulvariskien hallinnan kehittäminen ja ilmastonmuutoksen kiihdyttämien ravinnevalumiinien hallinta.

2.4 Suunnitellut toimintatyytit

Rahaston toimenpiteet tukevat älykkään erikoistumisen strategian tavoitteita ja niitä voidaan toteuttaa koko maakunnan alueella.

JTF-rahastolla toteutettavien toimenpiteiden tulee noudattaa “ei merkittävää haittaa” (Do no significant harm, DNSH) ja saastuttaja maksaa -periaatteita, sekä voimassa olevaa kansallista ja eurooppalaista lainsäädäntöä, mm. uusiutuvan energian direktiiviä (RED II). Hakijoiden on hakemusvaiheessa arvioitava toiminnan ympäristövaikutuksia ja tarpeen mukaan tehtävä suunnitelma toiminnan vaikutusten minimoimisesta tai vähentämisestä.

JTF-hankehakemuksissa arvioidaan horisontaalisen valintaperusteen avulla, miten hanke tukee sukupuolten tasa-arvoa.

1. Yritystoiminnan ja osaamisen vahvistaminen hiilineutraaliin talouteen siirtymisessä

Tuettava toiminta:

- Uudelleenkoulutus ja uusien taitojen hankkiminen; ensisijainen kohderyhmä turvesektorilta työttömiksi jääneet tai työttömyysuhanalaiset erityiskohteena nuoret
- Turvesektorin yrittäjien ja turvesektorin muiden toimijoiden osaamisen ja valmiuksien kehittäminen mm. puunkorjuun ja turvesoiden ennallistamisen aloilla uuden liiketoiminnan mahdollistamiseksi
- Pk-yritysten kasvu, kansainvälistyminen ja innovointivalmiudet (ml. liiketoiminta- ja markkinointiosaaminen), toimintaa uudistavat ja tuottavuutta lisäävät investoinnit sekä tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen

- Elinkeinoelämälähtöinen innovaatiotoiminta ja TKI-yhteistyö; yritysten ja tutkimuksen yhteishankkeet
- Uusi tai uudistuva liiketoiminta, (ml. yritysverkostojen kehittäminen, yrityskehittämö- ja hautomomallit) sekä yritysten jatkuvuus omistajavaihdoksiin
- Uudet innovaatiot turpeen korvaamiseksi ja turpeen uudet innovatiiviset käyttömuodot
- Pk-yritysten bio- ja kiertotalouskonseptit

Keskeisimpiä elinkeinorakennetta monipuolistavia toimia ovat Etelä-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategian mukaisesti kestäväen ruokaekosysteemin ja biotalouden uusien ratkaisujen kehittäminen, älykkäisiin teknologioihin liittyvä kehittäminen sekä hyvinvointi- ja elämystalouden innovaatiot ja toimenpiteet. Älykkään erikoistumisen strategian mukaan kehitysmahdollisuuksia on aloittavien ja kasvavien yritysten, kiertotalouden ja digitalisoinnin sekä innovaatioiden ja yritysten uudistamisen toimenpiteissä ja kansainvälistymistä edistävissä toimissa. Kestäviä teknologiainnovaatioita ja kestävyysinvestointeja vauhditetaan.

Elinkeinoelämän uudistamiseksi sekä osaamistarpeiden ja vihreän siirtymän edistämiseksi toimia kohdennetaan koulutukseen, tutkimukseen ja innovaatiotoimintaan sekä demonstraatio- ja oppimisympäristöihin.

Uudelleen koulutuksella ja uusien taitojen hankkimisella luodaan mahdollisuuksia turpeen energiakäytön alasajosta kärsiville aloille ja nuorille. Muuntokoulutuksella vastataan työvoimapulaan. Toimia voidaan kohdentaa mm. luonnonvara-alan opetusta tarjoavien ammatillisten oppilaitosten koulutusohjelmien kehittämiseen, millä voidaan nostaa esim. metsäalan osaamistasoa kestäväen metsien hoidon varmistamiseksi. Etelä-Pohjanmaalla toimii ammatillisen koulutuksen järjestäjiä, jotka tarjoavat koulutusta maakunnan vahvoilla elinkeinoaloilla.

Syrjäytymisvaarassa olevien, vaikeasti työllistyvien henkilöiden koulutus- tai työmarkkinapolkujen löytymistä tuetaan hyödyntämällä moniammatillisia verkostoja. Keskeisiä toimijoita tuen tarjoamisessa ovat työ- ja elinkeinotoimiston muutosturva- ja työkykyarviointiasiantuntijat, hyvinvointialueet, kunnat sekä palveluntarjoajat. Koska siirtymän vauhti on ollut nopea, toimenpiteitä työ- ja elinkeinotoimiston ja ELY-keskuksen toimesta on jo käynnistynyt turvealalta työttömiksi jääneiden auttamiseksi. Myös ESR+ -rahaston tuki voi olla mahdollinen edistettäessä heikoimassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden kiinnittymistä koulutukseen ja työmarkkinoille.

Toimenpiteillä vahvistetaan pk-yrityssektorin uudistumista ja tuottavuutta lisääviä investointeja. Panostetaan energiatehokkaiden, ympäristöystävällisten, korkean jalostusasteen tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen sekä sivuvirtojen hyödyntämiseen. Keskeisiä ovat neuvonta- ja omistajanvaihdospalvelut, toimintaympäristön ja koulutustarpeiden ennakointi sekä selvitykset.

Toimenpiteitä kohdennetaan ympäristöturpeeseen liittyvään tutkimukseen sekä vaihtoehtoisten materiaalien ja turpeen uusien innovatiivisten käyttömuotojen kehittämiseen. Toimien ei saa olla haitallisia ympäristölle tai ilmastolle, mikä tulee varmistaa hakemusvaiheessa.

Toteutetaan alueellisen metsäohjelman mukaisia toimenpiteitä (kokonaiskestävä metsätalous, tutkimukseen ja näyttöihin perustuva metsänhoito, suometsien kokonaiskestävä käyttö, fossiilisten raaka-aineiden korvaaminen puuperäisillä materiaaleilla tuotteissa ja polttoaineissa).

Elinkeinorakenteen uudistumista tukeville laajakaistahankkeille voidaan hakea rahoitusta JTM:n pilareista II tai III.

2. Uusiutuvan energiantuotannon kasvattaminen

Tuettava toiminta:

- Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden uudet ratkaisut ja TKI
- Turvesektorin yrittäjien ja turvesektorin muiden toimijoiden osaamisen ja valmiuksien kehittäminen mm. puunkorjuun ja turvesoiden ennallistamisen aloilla uuden liiketoiminnan mahdollistamiseksi
- Pk-yritysten kasvu, kansainvälistyminen ja innovointivalmiudet (ml. liiketoiminta- ja markkinointiosaaminen), toimintaa uudistavat ja tuottavuutta lisäävät investoinnit sekä tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen
- Pk-yritysten bio- ja kiertotalouskonseptit
- Elinkeinoelämälähtöinen innovaatiotoiminta ja TKI-yhteistyö; yritysten ja tutkimuksen yhteishankkeet
- Polttoon perustuvan ja perustumattoman teknologian lisäinvestoinnit (pilarit II ja III)

JTF-rahaston toimenpiteillä edistetään energiantuotannon uudistamista älykkään erikoistumisen Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa -painopisteen mukaisesti. Keskeistä on uusiutuvan energian tuotantoon ja energiatehokkuuden uusiin ratkaisuihin liittyvä TKI-toiminta. Etelä-Pohjanmaata kehitetään uusiutuvan energian tuottamiseen erikoistuvana maakuntana, jolloin yhteistyössä ovat mukana yritykset, kehittämisorganisaatiot, oppilaitokset, tutkimuslaitokset, korkeakoulut, järjestöt ja julkinen sektori.

Uusiutuvan energiantuotannon ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi polttoon perustumattomiin lämmöntuotantoratkaisuihin, kestävään sähköntuotantoon tai energiajärjestelmän sektori-integraatioon. Keskeiset toimet liittyvät mm. paikallisesti tuotetun kestävä bioenergian käyttöön, maatalouden ja elintarviketeollisuuden sivuvirtojen hyödyntämiseen paikallisessa biokaasun tuotannossa, turvetuotantoalueiden jälkikäyttöön energiantuotannossa (mm. aurinko- ja tuulivoima, energiakasvit) ja hajautettuun energiantuotantoon. Ratkaisujen toteuttamista tuetaan selvityshankkeilla.

JTF-suunnitelman toimissa huomioidaan, että lyhyellä aikavälillä turvetta on välttämätöntä korvata energiantuotannossa biomassalla. Sen varastointiin ja hakettamiseen tarvitaan bioterminaalieja, joiden tarkoitus on parantaa haketoimitusten varmuutta esim. kelirikkoaikana ja kovien pakasjaksojen aikana sekä parantaa polttoaineiden laatua ja tehostaa kuljetusten ja haketuksen logistiikkaa. Lisäksi terminaali-alueella voidaan sekoittaa eri energiajakeita, kuten haketta, kierrätyspuun murskaa, hakkuutähde- ja kantomurskaa. Terminaali-alueella sekoitetut polttoainekuormat huomioivat paremmin lämpölaitosten tehontarpeet eri vuodenaikoina. Terminaali-investointeja voidaan tukea JTF-rahastosta. Valintaperusteiden mukaisesti biomassan lisääntyvään käyttöön liittyvissä investoinneissa on tarkistettava DNSH-periaatteen toteutuminen. Investointi voidaan toteuttaa kuntahankkeena, jolloin terminaali on kaikkien alan yritysten käytettävissä, tai yrityshankkeena. Nämä investoinnit ovat liian pieniä ajatellen JTF II ja III pilareita.

JTF-rahaston toimia kohdennetaan pk-yritysten osaamisen ja toiminnan kehittämiseen sekä uuteen liiketoimintaan kestävä energiantuotannon ja energiatehokkuuden saralla. Maakunnassa tuetaan energian käytön tehostamista kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla.

Toimia suunnataan energia-alan osaamisen vahvistamiseen. Turvesektorin toimijoiden osaamista vahvistetaan liittyen mm. puunkorjuuseen. Toimia kohdennetaan myös tuuli- ja aurinkoenergia-hankkeiden eri vaiheisiin liittyvän osaamisen ja koulutuksen kasvattamiseen. Etelä-Pohjanmaalla on käynnissä runsaasti tuulivoimahankkeita ja enenevässä määrin aurinkovoimahankkeita.

Polttoon perustuvan ja perustumattoman energiantuotantoteknologian lisäinvestointeihin sekä bioenergian hankintaan liittyvän tiestön ja siltojen investointeihin on mahdollista hakea rahoitusta JTM:n pilareista II tai III.

3. Soiden ennallistaminen ja turvemaiden kestävä käyttö

Tuettava toiminta:

- Turvetuotannosta poistuvien soiden ennallistaminen sekä selvitykset ja pilotoinnit niiden ennallistamisen ja jälkikäytön edellytyksistä ja mahdollisuuksista; toimintatyyppi kattaa myös turvetuotannosta poistuvien soiden yhteydessä olevat vesistöalueet, mikäli niiden kunnostamisen tarve liittyy turvetuotannon loppumiseen
- Uudelleen koulutus ja uusien taitojen hankkiminen; ensisijainen kohderyhmä turvesektorilta työttömiksi jääneet tai työttömyysuhanalaiset erityiskohteena nuoret
- Turvesektorin yrittäjien ja turvesektorin muiden toimijoiden osaamisen ja valmiuksien kehittäminen mm. puunkorjuun ja turvesoiden ennallistamisen aloilla uuden liiketoiminnan mahdollistamiseksi
- Elinkeinoelämälähtöinen innovaatiotoiminta ja TKI-yhteistyö; yritysten ja tutkimuksen yhteishankkeet

JTF-rahaston toimenpiteillä edistetään turvemaiden kestävästä käytöstä älykkään erikoistumisen Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa -painopisteen mukaisesti.

Toimenpiteitä kohdennetaan soiden ennallistamiseen ja jälkikäyttöön liittyvän osaamisen kasvatamiseen. Tärkeä kokonaisuus on turvemaiden kestävästä käytöstä osaamisklusterin toiminnan käynnistäminen.

Maakunnassa on tarpeen selvittää mm. erilaisten jälkikäyttömuotojen ilmasto- ja ympäristövaikutuksia, ilmasto- ja kosteikkoviljelyn mahdollisuuksia sekä turvetuotannon, suometsätalouden ja turvepeltojen viljelyn kestäviä toimintatapoja. Tutkimus- ja selvityshankkeita sekä pilotointeja hyödynnetään olosuhteisiin kulloinkin parhaiten soveltuvien jälkikäytön toimenpiteiden kartoittamiseksi sekä uusien mallihankkeiden ('showcases') löytämiseksi ja edistämiseksi. Tietoa jaetaan maanomistajille neuvonta- ja koulutuspalveluiden avulla.

Jälkikäyttöön voi liittyä yritystoiminnan kehittämistä. Turvetuotannosta poistuvien alueiden käyttötarkoitus voi muuttua (esim. aurinko- tai tuulivoima-alueet, läjitäyttöalueet, hyödyntäminen luontomatkailussa). Huolimatta siitä, että jälkikäytön toimenpiteissä voidaan tavoitella uutta liiketoimintaa, toimenpiteillä tulee olla merkittäviä kasvihuonepäästöjä vähentäviä sekä ekosysteemejä ja vesistöjen tilaa parantavia vaikutuksia. JTF-rahastolla toteutettavien jälkikäytön toimenpiteiden tulee olla linjassa ilmastonmuutoksen haittojen lieventämisen ja haittoihin mukautumisen kanssa. Jälkikäytön toimenpiteiden tulee myös selvästi myötävaikuttaa hiilineutraaliseen talouteen ja hiilinielujen vahvistamiseen LULUCF-säädösten mukaisesti.

Turvetuotantoalueiden ennallistamis- ja jälkikäyttötoimista saadaan korvaavia työpaikkoja mm. koneurakoitsijoille ja nuorille sekä kesätyöntekijöille. Soiden ennallistamisen työllisyysvaikutukset ovat n. 10 htv 1 000 ennallistamishehtaaria kohti, joskin vaikutukset ovat pääosin väliaikaisia (Suoverkosto-LIFE).

Turvetuotannosta poistuvien soiden ennallistamisella on pitkällä tähtäimellä myönteisiä vaikutuksia vesistö- ja ilmastopäästöihin, luonnon monimuotoisuuteen sekä ilmastomuutokseen sopeutumiseen mm. tulvasuojelua edistämällä.

Rahaston toimia voidaan kohdentaa turvetuotannon kuormittamien vesistöjen kunnostamiseen ja ennallistamiseen, sekä turvetuotantoalueiden vesienkäsittelyrakenteisiin. Vesistöjen kunnostamisella on merkittävä positiivinen vaikutus vesistöjen tilaan ja luonnon monimuotoisuuteen.

4. Tekninen tuki

Tuettava toiminta:

- tekninen tuki

Tehokkaan hallinnoinnin ja käytön kannalta välttämättömät toimet kuten rahoitusvalmisteluun, koulutukseen, hallinnointiin, seurantaan, arviointiin ja viestintään liittyviä tehtäviä.

— Suunnitellut toimintatypit ja niiden odotettu panos ilmastosiirtymän vaikutuksen lieventämiseen

Toimintatyyppien panos siirtymähaittojen lieventämiseen:

Toimintatyyppi	Odotettu panos
Pk-yritysten kasvu, kansainvälistyminen ja innovointivalmiudet (ml. liiketoiminta- ja markkinointiosaaminen), toimintaa uudistavat ja tuottavuutta lisäävät investoinnit sekä tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen	Luodaan uutta liiketoimintaa ja työpaikkoja
Elinkeinoelämälähtöinen innovaatiotoiminta ja TKI-yhteistyö; yritysten ja tutkimuksen yhteishankkeet	Monipuolistetaan liiketoiminnan pohjaa, luodaan innovaatioita
Uusi tai uudistuva liiketoiminta, (ml. yritysverkostojen kehittäminen, yrityskiihdyttämö- ja hautomallit) sekä yritysten jatkuva omistajavaihdoksin	Turvataan yritysten uudistuminen ja jatkuvaus
Turvesektorin yrittäjien ja muiden turvesektorin toimijoiden osaamisen ja valmiuksien kehittäminen mm. puunkorjuun ja turvesoiden ennallistamisen aloilla uuden liiketoiminnan mahdollistamiseksi	Vahvistetaan ja uudelleensuunnataan olemassa olevaa osaamista
Uudelleenkoulutus ja uusien taitojen hankkiminen; turvesektorilta työttömiksi jääneet tai työttömyysuhanalaiset, erityiskohderyhmänä nuoret	Uudistetaan osaamista, mahdollistetaan nuorten työllistyminen maaseudulle
Uudet innovaatiot turpeen korvaamiseksi ja turpeen uudet innovatiiviset käyttömuodot	Kehitetään uusia tuotteita ja konsepteja
Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden uudet ratkaisut ja TKI	Lisätään uusiutuvan energian ratkaisuja ja kannattavuutta energiatehokkuudella
Pk-yritysten bio- ja kiertotalouskonseptit	Edistetään bio- ja kiertotalouden ratkaisuja
Turvetuotannosta poistuvien soiden ennallistaminen ja jälkikäyttö sekä selvitykset ja pilotoinnit niiden ennallistamisen ja jälkikäytön edellytyksistä ja mahdollisuuksista; toimintatyyppi kattaa myös turvetuotannosta poistuvien soiden yhteydessä olevat vesistöalueet, mikäli niiden kunnostamisen tarve liittyy turvetuotannon loppumiseen	Mahdollistetaan turvesoiden jälkikäyttö minimoiden päästövaikutukset, ennallistetaan turvesoita hiilinieluiksi,
Tekninen tuki	Varmistetaan siirtymän tehokas hallinnointi

Täytetään vain, jos tukea myönnetään muihin yrityksiin kuin pk-yrityksiin tehtäviin tuotannollisiin investointeihin:

— suuntaa-antava luettelo tuettavista toimista ja yrityksistä sekä kunkin osalta perustelu tällaisen tuen tarpeellisuudesta puuteanalyysillä, jossa osoitetaan, että jos investointia ei tehdä, odotettu menetettyjen työpaikkojen määrä ylittäisi odotetun uusien työpaikkojen määrän

Tämä kohta päivitetään tai täytetään alueellisen oikeudenmukaista siirtymää koskevan suunnitelman tarkistuksen yhteydessä riippuen tällaisen tuen myöntämistä koskevasta päätöksestä.

Täytetään vain, jos tukea myönnetään investointeihin, joilla pyritään vähentämään direktiivin 2003/87/EY liitteessä I luetellusta toiminnasta syntyviä kasvihuonekaasupäästöjä:
— luettelo tuettavista toimista ja perustelut, jotka osoittavat, että toimet edistävät siirtymistä ilmastoneutraaliin talouteen ja johtavat kasvihuonekaasupäästöjen merkittävään vähenemiseen siten, että päästöt alittavat merkittävästi direktiivin 2003/87/EY mukaiset ilmaisaon laskemiseen käytettävät vertailuarvot, ja edellyttäen, että toimi on tarpeen, jotta voidaan säilyttää merkittävä määrä työpaikkoja

Tämä kohta päivitetään tai täytetään JTF-rahaston alueellisen oikeudenmukaista siirtymää koskevan suunnitelman tarkistuksen yhteydessä riippuen tällaisen tuen myöntämistä koskevasta päätöksestä.

— Suunniteltujen toimien synergia ja täydentävyys muiden asiaan liittyvien Investoinnit työpaikkoihin ja kasvuun -tavoitteeseen kuuluvien unionin ohjelmien (siirtymäprosessin tukeminen) ja muiden rahoitusvälineiden (unionin päästökauppajärjestelmän modernisaatorahasto) kanssa yksilöllisten kehitystarpeiden käsittelyssä

— synergia ja täydentävyys oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin muista pilareista suunnitellun tuen kanssa
— toimialat ja aihealueet, joiden tukemista suunnitellaan muiden pilareiden mukaisesti

Suunnitelma luo edellytyksiä mekanismin pilarien (II ja III) kautta tuettaville investoinneille. Pilarin II Invest EU -rahoitus sisältää laina-, lainatakaus- ja pääomasijoitusinstrumentteja, jotka tukevat yritystoiminnan kehittymistä aluetalouden vahvistamiseksi ja uusien työllisyysmahdollisuuksien luomiseksi. Pilarin III julkisen sektorin lainajärjestelyjä voidaan hyödyntää mm. kuntien, kuntayhtymien ja julkisten liikelaitosten investointeihin.

Pilarista II rahoitettavia hankkeita voivat olla mm:

- kestävän infrastruktuurin (energia, digitaalinen saavutettavuus, raaka-aineiden tarjonta sekä luonto- ja ympäristö) hankkeet
- tutkimus-, innovaatio- ja digitalisaatiohankkeet
- pk-yritysten rahoituksen saatavuuteen ja pääomatukeen liittyvät hankkeet.

Pilarista III rahoitettavia hankkeita voivat olla esimerkiksi investoinnit liikenteeseen sekä energia- ja lämpölaitosten kaukolämpöverkkojen modernisointiin. Turpeen energiakäytön väheneminen johtaa turvetta polttoaineena käytävissä energialaitoksissa teknologisiin muutoksiin (konversiomuutokset), joihin liittyvien investointien tarve on Etelä-Pohjanmaalla n. 258 milj. € vuosina 2021–40.

3. Hallintomenettelyt

3.1 Kumppanuus

EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma on yhteinen koko Manner-Suomelle. JTF on yksi ohjelman rahastoista. Hallintoviranomainen on ohjannut valmisteluprosessia, ja maakunnan liitto on

johtanut alueellista valmistelua. JTF-valmistelua on Suomessa tukenut ”Alueellisten oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmien valmistelutuki Suomessa -hanke”, jossa myös Etelä-Pohjanmaa on ollut hyödynsaajana.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman valmistelua ohjaavat kumppanuusperiaate ja suomalainen hallintoperinne, joka korostaa kuulemista, sekä alue- ja rakennepolitiikan rahastojen toimintaa säätelevä lainsäädäntö, jossa on määritelty kumppaneiden osallistuminen EU-ohjelmien valmisteluun ja toimeenpanoon. Valmistelutyö tehdään yhteistyössä maakunnan liittojen, valtion viranomaisten, kuntien ja muiden ohjelmien toteuttamiseen osallistuvien tahojen kanssa.

JTF-maakunnat käynnistivät v. 2020 työskentelyä tukemaan kansallisen JTF-koordinaatioryhmän, josta muodostui tärkeä keskustelufoorumi hallintoviranomaisen ja maakuntien kesken. JTF-valmistelua on käsitelty myös Koheesio 2021+ -työryhmässä.

Kumppanuusperiaatetta on noudatettu Etelä-Pohjanmaan valmistelussa maakunnan yhteistyöryhmän, sen sihteeristön, maakuntahallituksen, sidosryhmätilaisuuksien, työpajojen ja keskustelujen kautta. Maakunnan yhteistyöryhmässä ovat edustettuna alueen kunnat ja maakunnan liitto, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Keski-Suomen ELY-keskus, Metsäkeskus, työmarkkina- ja elinkeinjärjestöt, Etelä-Pohjanmaan korkeakoulukonsortio, ProAgria, LEADER-ryhmät, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri sekä Suomen Riistakeskus Pohjanmaa.

Valmistelusta on vastannut Etelä-Pohjanmaan liitto yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan ELY-keskusten kanssa. Valmistelua on tukenut asiantuntijaryhmä, jossa on ollut edustettuna mm. turveyrittäjiä, kaukolämpöyhtiöitä, kuntia, tutkimus- ja koulutusorganisaatioita sekä luonnonsuojelujärjestö. Maakunnassa toteutettiin sidosryhmätilaisuuksia, joihin on osallistunut yrittäjiä, kuntien, koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden, kehitysyhtiöiden ja elinkeinoelämän edustajia.

Etelä-Pohjanmaalla toteutettiin yhteistyössä Sitran (Suomen itsenäisyyden juhlarahasto) kanssa turvekeskustelu liittyen turvealan oikeudenmukaiseen siirtymään liittyviin haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Keskusteluun osallistui turvealalla ja liitännäisillä aloilla työskenteleviä sekä elinkeinon ja osaamisen parissa työskenteleviä. Suunnitteluun osallistettiin myös nuoria järjestämällä maaseutunuorille (alle 35-vuotiaita maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton jäseniä) kaksi keskustelu- ja työpajatilaisuutta.

3.2 Seuranta ja arviointi

Maakunnan yhteistyöryhmä seuraa ja arvioi ohjelman toimeenpanoa ja raportoi ohjelman toteutumisesta hallintoviranomaiselle. Ohjelman toteutumistilannetta seurataan sille asetettujen tulos- ja tuotosindikaattoreiden perusteella sekä arvioinneilla.

Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö hoitaa maakunnan yhteistyöryhmän valmistelu-, esittely- ja täytäntöönpanotehtäviä.

Hanketason tulos- ja tuotoskohtaista toteumaa seurataan välittävän viranomaisen toimesta sekä hankkeille asetettavissa ohjausryhmissä.

Tuotosindikaattorit

Tunnus (5)	Indikaattori (255)	Mittayksikkö	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
RCO01	Tuetut yritykset	kpl	36	180
RCO02	Avustuksilla tuetut yritykset	kpl	26	130
RCO04	De minimis –tukea saaneet yritykset	kpl	10	50
RCO05	Tuetut uudet yritykset	kpl	8	39
RCO07	Yhteisiin tutkimushankkeisiin osallistuvat tutkimusorganisaatiot	kpl	2	10
RCO10	Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa	kpl	80	400
RCO38	Turvetuotannosta poistuvien soiden ennallistettu tai jälkikäyttöön otetun maaperän pinta-ala	ha	800	4000
EECO07	18–29 -vuotiaiden nuorten lukumäärä	kpl	17	85

Tulosindikaattorit

Tunnus (5)	Indikaattori (255)	Mittayksikkö	Tavoite (2029)
RCR01	Tuettuihin yksiköihin luodut työpaikat	kpl	300
RCR03	Tuote- tai prosessi-innovaatioita toteuttavat pienet ja keskisuuret yritykset (pk-yritykset)	kpl	60
RCR19	Yritykset, joilla on suurempi liikevaihto	kpl	130
EECR03	Osallistujat, jotka saavat ammattipätevyyden jättäessään toimen	kpl	

3.3 Koordinointi- ja seurantaelin/-elimet

Etelä-Pohjanmaan liitto vastaa EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman alueellisesta valmistelusta ja alueellisen rahoitussuunnitelman valmistelusta Etelä-Pohjanmaalla.

Maakunnan yhteistyöryhmä vastaa eri rahastojen välisestä yhteensovittamisesta ja edesauttaa laajojen, aluekehittämisen kannalta merkittävien hankekokonaisuuksien valmistelua ja edistää niiden toteutusta. Maakunnan yhteistyöryhmä raportoi EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toteutumisesta hallintoviranomaiselle ja esittää sille ohjelmaa koskevia muutostarpeita sekä tiedottaa ohjelman toimeenpanosta.

Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö hoitaa ja koordinoi rahastojen valmistelu-, esittely- ja täytäntöönpanotehtäviä. Sihteeristön tehtävänä on seurata maakunnan alueella rahoitettaviksi ehdotettuja hankkeita ja raportoida niistä yhteistyöryhmälle.

Välittävinä toimieliminä toimivat Etelä-Pohjanmaan liitto ja Keski-Suomen ELY-keskus. Niiden tehtävät ja toimivalta on määritelty aluekehityslainsäädännössä. JTF:n toimeenpano huomioidaan välittävien viranomaisten hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksissa. Toimeenpanossa hyödynnetään EURA2021-tietojärjestelmää.

4. Ohjelmakohtaiset tuotos- ja tulosindikaattorit

Suunnitelman interventiologiikka edellyttää ohjelmakohtaisia indikaattoreita, koska yhteiset indikaattorit eivät tarjoa riittävän kohdennettuja mittareita kaikkien toimintatyypeillä tavoiteltavien tuloksien mittaamiseen. Listaus/maininnat toimintatyypeistä/konkreettisista tavoitteisista, joiden toteutumista ohjelmakohtaisilla indikaattoreilla seurataan.

NR01 Verkostojen ja innovaatioekosysteemien kehittämät innovaatiot, tuotteet ja palvelut

- Liittyy erityisesti toimintatyypeihin “Elinkeinoelämälähtöinen innovaatiotoiminta ja TKI-yhteistyö; yritysten ja tutkimuksen yhteishankkeet” sekä “Uudet innovaatiot turpeen korvaamiseksi ja turpeen uudet innovatiiviset käyttömuodot”

NR03 Pk-yritykset, jotka aloittavat uuden liiketoiminnan

- Liittyy erityisesti toimintatyypeihin “Pk-yritysten kasvu, kansainvälistyminen ja innovointivalmiudet (ml. liiketoiminta- ja markkinointiosaaminen), toimintaa uudistavat ja tuottavuutta lisäävät investoinnit sekä tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen”, “Elinkeinoelämälähtöinen innovaatiotoiminta ja TKI-yhteistyö; yritysten ja tutkimuksen yhteishankkeet”, “Uusi tai uudistuva liiketoiminta, (ml. yritysverkostojen kehittäminen, yrityskehittämö- ja hautomomallit) sekä yritysten jatkuvuus omistajavaihdoksiin” sekä “Pk-yritysten bio- ja kiertotalouskonseptit”

NR09 Pk-yritykset, jotka aloittavat energiatehokkuuteen tai uusiutuvan energian ratkaisuihin perustuvaa uutta liiketoimintaa

- Liittyy erityisesti toimintatyyppiin “Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden uudet ratkaisut ja TKI”

Taulukko 1.

Tuotosindikaattorit

Eritystavoite	Tunnus (5)	Indikaattori (255)	Mittayksikkö	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
Antaa alueille ja ihmisille mahdollisuus käsitellä niitä sosiaalisia, työllisyyteen liittyviä, taloudellisia ja ympäristöön liittyviä vaikutuksia, joita on pyrkimyksellä saavuttaa vuotta 2030 koskeva unionin energia- ja ilmastotavoite ja unionin siirtymisellä ilmastoneutraaliin talouteen vuoteen 2050 mennessä Pariisin sopimuksen mukaisesti					
	RCO01	Tuetut yritykset	kpl	36	180
	RCO02	Avustuksilla tuetut yritykset	kpl	26	130
	RCO04	De minimis –tukea saaneet yritykset	kpl	10	50
	RCO05	Tuetut uudet yritykset	kpl	8	39
	RCO07	Yhteisiin tutkimushankkeisiin osallistuvat tutkimusorganisaatiot	kpl	2	10
	RCO10	Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa	kpl	80	400
	RCO38	Turvetuotannosta poistuvien soiden ennallistettu tai jälkikäyttöön otetun maaperän pinta-ala	ha	800	4000
	EECO07	18-29 -vuotiaiden nuorten lukumäärä	kpl	17	85

Taulukko 2.

Tulosindikaattorit

Erityistavoite	Tunnus (5)	Indikaattori (255)	Mittayksikkö	Perustaso tai viitearvo	Viitevuosi	Tavoite (2029)	Tietolähde [200]	Huomautukset [200]
Antaa alueille ja ihmisille mahdollisuus käsitellä niitä sosiaalisia, työllisyyteen liittyviä, taloudellisia ja ympäristöön liittyviä vaikutuksia, joita on pyrkimyksellä saavuttaa vuotta 2030 koskeva unionin energia- ja ilmastotavoite ja unionin siirtymisellä ilmastoneutraaliin talouteen vuoteen 2050 mennessä Pariisin sopimuksen mukaisesti								
	RCR01	Tuettuihin yksiköihin luodut työpaiikat	kpl	0		300		
	RCR03	Tuote- tai prosessi-innovaatioita toteuttavat pienet ja keskiuuret yritykset (pk-yritykset)	kpl	0		60		
	RCR19	Yritykset, joilla on suurempi liikevaihto	kpl	0		130		
	EECR03	Osallistujat, jotka saavat ammattipätevyyden jättäessään toimen	kpl	0		50		
	NR01	Verkostojen ja innovaatioekosysteemien kehittämät innovaatiot, tuotteet ja palvelut	kpl	0		120		
	NR03	Pk-yritykset, jotka aloittavat uuden liiketoiminnan	kpl	0		60		
	NR09	Pk-yritykset, jotka aloittavat energiatehokkuuteen tai uusiutuvan energian ratkaisuihin perustuvaa uutta liiketoimintaa	kpl	0		50		